

Het belang van Arbitrage en Mediation voor Suriname

Burgerrechtelijke geschillen dienen volgens de bestaande wetgeving in beginsel door de Kantonrechter (overheidsrechter) te worden opgelost. In art. 500 van het Surinaams Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering is bepaald dat een ieder bevoegd is om geschillen omtrent rechten, waarover hij de vrije beschikking heeft, aan de beslissing van arbiters te onderwerpen.

Hoewel in beginsel alleen de rechterlijke macht bevoegd is tot berechting van burgerlijke geschillen kunnen partijen dus overeenkomen, dat zij de geschillen omtrent de rechten, waarover zij de vrije beschikking hebben, aan de uitspraak van scheidslieden zullen onderwerpen. Arbitrage is een op wettelijke basis gestoelde vorm van beslechting van privaatrechtelijke geschillen d.m.v. een particulier scheidsgerecht. Arbitrage is particuliere rechtspraak, dus rechtspraak buiten de gewone rechter om. Bij overeenkomst kunnen partijen tussen hen bestaande en/of toekomstige geschillen aan arbitrage onderwerpen. Zij verbinden zich dan ertoe de desbetreffende geschillen voor te leggen aan arbiters, die terzake een voor partijen bindende beslissing geven. Het is in het bedrijfsleven niet ongebruikelijk dat in grote contracten een arbitraal beding in het contract wordt opgenomen. Dat wil zeggen dat partijen van tevoren overeenkomen dat eventuele toekomstige geschillen die mogelijk uit het contract zullen voortvloeien aan één of meer arbiters (oneven in aantal) zullen worden voorgelegd. Thans is de Brokopondo overeenkomst zeer actueel en ben ik bij de bestudering daarvan een dergelijke clause tegengekomen. Arbitrage berust op de wet en is in de wet geregeld en met waarborgen omringd. Het kan ook voorkomen dat bedrijven in hun algemene voorwaarden bepalen dat eventuele geschillen aan arbitrage zullen worden onderworpen. Partijen kunnen ook een arbitrage overeenkomst aangaan nadat tussen hen een geschil is ontstaan.

A. Hoe gaat het arbitrageproces eraan toe?

Allereerst zal men bij een geschil door middel van dialoog tot een oplossing proberen te komen. Vaak genoeg kan het conflict op die manier worden opgelost b.v. doordat er een compromis wordt gevonden. Indien er geen compromis wordt bereikt zal middels of op grond van een arbitrage contract geprobeerd worden een oplossing te bereiken. Anders dan bij het instellen van een rechterlijke procedure is bij arbitrage de instemming van beide partijen een vereiste en zijn partijen dan gebonden aan de arbitrageovereenkomst vanaf het moment dat deze is gesloten. De procedure van een arbitrage is vergelijkbaar met een rechtszaak bij de gewone rechter. Partijen kunnen in het arbitrage beding of akte van compromis ook bepalen welk bij arbitrage instituut de eventuele geschillen zullen worden afgedaan. In Suriname wordt er af en toe gebruik gemaakt van het reglement van het Surinaams Arbitrage Instituut. Als het gaat om een internationaal contract kunnen partijen bepalen in welk land, bij welk arbitrage instituut en in welke procestaal hun geschillen zullen worden afgedaan.

Procedure van arbitrage

De procedure van een arbitrage is vergelijkbaar met een rechtszaak bij de gewone rechter. De procedure kan pas beginnen als tussen partijen een arbitrage overeenkomst bestaat. In het kort verloopt de procedure als volgt:

1. Een van beide partijen doet een aanvraag voor arbitrage;
2. Bij die aanvraag formuleert de aanvrager een eis en voert bij de hij de redenen daarvan aan en brengt hij eventuele bewijsstukken in;
3. De verweerder reageert daarop schriftelijk en formuleert eventueel een tegeneis;
4. De arbiter kan partijen nog een aantal malen schriftelijk laten reageren;
5. Op een zitting (mondelijke behandeling) proberen de partijen de arbiters mondeling te overtuigen van hun gelijk;

6. Afhankelijk van het onderwerp van het geschil kunnen arbiters ter plaatse gaan kijken z.a. bij geschillen in de bouw;
7. De arbiters beraden zich een tijdje en doen vervolgens schriftelijk uitspraak.

Enkele voordelen van arbitrage

- ✓ De berechting van een geschil door arbitrage kan sneller worden opgelost dan door de overheidsrechter doordat de aangetrokken arbiters reeds over de benodigde vaktechnische kennis beschikken. De partijen mogen 1(één) of meer gespecialiseerde arbiters kiezen in de functie van de aard van de zaak. Zo kan b.v. een arbitraal college zijn samengesteld uit een jurist en twee technisch geschoolden. Een procedure bij de rechter is tijdrovend, arbitrage daarentegen verloopt veel sneller. Doordat partijen gezamenlijk zijn overeengekomen om het geschil voor te leggen aan een arbitrage commissie is er minder kans op een verstoorde relatie die een toekomstige vruchtbare zakelijke relatie bemoeilijkt.
- ✓ Een ander voordeel is dat een arbitrage proces veelal niet openbaar is waardoor het geschil als zodanig en vertrouwelijke zaken zoals bedrijfsgeheimen, niet aan de openbaarheid worden prijsgegeven. De zittingen verlopen met gesloten deuren. Dus als partijen verkiezen dat de zaak niet publiekelijk wordt gemaakt hebben zij er alle belang bij om voor arbitrage te kiezen. Arbitrage sluit vooral in internationale zaken bevoegdheidsconflicten en wetsconflicten uit. Zij biedt daardoor een zeer grote zekerheid vergeleken met rechtbanken.

Voorts is een arbitraal geding informeler dan bij de gewone rechter en heeft men minder problemen met juridische termen. In internationale zaken vormen de mogelijkheden tot erkenning en tenuitvoerlegging.

Bij arbitrage zijn het dus de arbiters die een beslissing nemen en is het uiteraard de bedoeling dat partijen zich dan ook bij die uitspraak neerleggen. Het enige nadeel bij arbitrage ten opzichte van een procedure bij de gewone rechter is dat partijen de kosten van de arbiters zelf moeten betalen. De staat betaalt immers de inkomsten van de gewone rechters.

Buiten de context van contracten wordt de term arbitrage ook weleens in brede zin gebruikt voor elke methode van geschillenbeslechting buiten de rechter om. Die aanduiding is niet in alle gevallen helemaal juist. Zo onderscheidt arbitrage zich van mediation, een methode van geschilbeslechting waarbij een derde (de mediator) partijen die een geschil hebben, helpt om samen tot een oplossing te komen van hun geschil, maar geen bindende beslissing geeft. Conflictbemiddeling of mediation is een interventie van een bemiddelaar om twee of meer personen, partijen of groepen die een geschil hebben met elkaar in gesprek te brengen teneinde onderling tot een oplossing te komen. Bemiddeling is vooral nuttig als de communicatie verstoord is of als rechtstreekse onderhandeling tussen partijen belemmerd wordt door een wederzijds gebrek aan vertrouwen, of als er sprake is van een escalatie.

Bemiddeling kan zelfs werken als een van beide partijen zo kwaad of beledigd is, dat hij weigert nog langer met de andere te praten. Het doel van conflictbemiddeling is niet een oplossing waar alle partijen 100% enthousiast over zijn (zou wel mooi zijn, maar gebeurt zelden), het doel is slechts een oplossing tot stand te laten komen waarin beide partijen zich kunnen vinden en die in hun belangen op aanvaardbare wijze tegemoet komt. De mediator laat partijen aldus de gang maken van standpunten naar belangen en ondersteunt hen in de verbetering van hun communicatie.

Het gaat bij mediation niet om onderhandeling *sec*, maar om bemiddeling daarbij door een derde en het faciliteren door de derde van een oplossing in der minne. Het gaat er dus niet alleen om het juridisch gelijk van partijen, doch om de belangen van partijen in ruimer opzicht. Het is bekend dat bemiddeling dikwijls succesvol gebleken is in familiezaken, arbeidszaken, maatschapconflicten, bouwconflicten, letselschade zaken en duurzame handelsrelaties.

Het Surinaams Arbitrage Instituut is na ruim 20 jaren van stilte op 4 augustus 2014 geheractiveerd. Op die dag gaf Prof. Riem Jan Tjities reeds een uiteenzetting over het belang van een arbitrage systeem. Over de hele wereld wordt dit systeem als alternatief voor de normale rechtsgang toegepast. Het is niet alleen flexibel maar het bespaart de conflicterende partijen veel tijd en moeite. De waarnemend President van het Hof had toen aangegeven dat deze manier van geschillen beslechting kan helpen het land te ontwikkelen en het investeringsklimaat aantrekkelijker te maken. Daarnaast zal de druk op de overheidsrechter en de rechterlijke organisatie afnemen met alle positieve gevolgen van dien, merkte Mr. Rasoelbaks toen op. Als we nagaan dat er op jaarbasis wel 8000 zaken worden behandeld met nog geen 20 civiele rechters.

Om de vraag overheidsrechter of arbiter (mediator) te beantwoorden moeten de voor- en nadelen van de overheidsrechtspraak en arbitrage (mediation) met elkaar worden vergeleken.

Mijns inziens is de overheidsrechter zich de laatste jaren, zeer bewust van het leveren van kwaliteit op maat waartoe ook de tijdigheid van de beslissing behoort en werkt daar hard en structureel aan. De overheidsrechter heeft een inhaalslag gemaakt. Door productie normen en aandacht voor doorlooptijden krijgen rechtzoekenden eerder een rechterlijk uitspraak. Zo is er een grote achterstand van zaken waarvan pas in het jaar 2016 vonnis zou worden gewezen ingelopen en is in heel wat zaken bij vervroeging uitspraak gedaan. Daarnaast is niet zo lang terug en wel op **1 oktober 2015** bij een gehouden Algemene vergadering van het Hof van Justitie de Gedragscode voor Rechters bij het Hof van Justitie en de Kantongerechten vastgesteld. Als achtergrond voor deze gedragscode is geformuleerd dat iedereen recht heeft op toegang tot een onafhankelijke, onpartijdige en vakbekwame rechter. Dit recht is essentieel voor een democratische rechtstaat waarin de bescherming van de rechten van de mens centraal staat. Deze bescherming is niet alleen een doel in zichzelf maar is ook noodzakelijk voor de instandhouding van de rechtstaat. De rechter is bij uitstek verantwoordelijk voor het waarborgen en uitdragen van

hoge gedragsnormen zowel in zijn functioneren als rechter alsook daarbuiten.

De functie van de gedragscode is tweeërlei. Enerzijds is de gedragscode bedoeld als instrument voor reflectie door de rechters op en ter verbetering van het eigen functioneren. Anderzijds is de gedragscode bedoeld om de samenleving inzicht te geven in wat zij van de rechtspraak en het functioneren van de rechter kan en mag verwachten. Naast de kernwaarden als onafhankelijk, onpartijdigheid, gelijkheid, integriteit en waardigheid is ook de **vakbekwaamheid** en **toewijding** in een norm vervat.

Onder 6.2 is bv. aangegeven dat de rechter de aan hem voorgelegde zaken op kundige, effectieve en **efficiënte** wijze behandelt.

6.6. De rechter doet zijn werk met toewijding. De rechter zet zich ervoor in dat zijn rechterlijke taken voorrang krijgen boven andere activiteiten. Deze taken omvatten niet alleen de rechterlijke taken in de rechtszaal, het voorbereiden en tot stand brengen van beslissingen maar ook taken die van belang zijn voor de rechterlijke organisatie of de rechterlijke macht als geheel.

6.7 De rechter realiseert zich dat tijdigheid en efficiëntie bij de afdoening van zaken mede bepalend zijn voor de kwaliteit van de rechtspraak en spant zich ervoor in dat zaken tijdig en efficiënt worden afgedaan. De rechter beijvert zich dat de door hem gedane uitspraken tijdig ter beschikking worden gesteld van de partijen.

De orde juicht deze gedragscode dan ook zeer toe en hopen wij in ieder geval dat de kwaliteit van de rechtstaat zal worden verbeterd. Echter er heerst nog steeds enorme ontevredenheid bij ondernemingen en hun advocaten over het management binnen de overheidsrechtspraak en moet er inderdaad gewerkt worden aan het verbeteren van werkprocessen. Er is niet veel recent materiaal voorhanden van wat de afnemers van arbitrage vinden van arbitrage. Over de werking in de praktijk van de arbitrageprocedure is er niet zoveel vastgelegd in Suriname. Ik ben ervan

op de hoogte dat Mr. Gangaram Panday in een aantal zaken het scheidsgerecht heeft voorgezeten. Er zijn wat arbitrale vonnissen geweest waarvan er één is gepubliceerd in het Surinaams Juristenblad nr. 3 van december 2008. Het betreft de case C. van Hest Architecten ca. Het Academisch Ziekenhuis Paramaribo. Het scheidsgerecht werd toen voorgezeten door Mr. S. Gangaram Panday.

Het verzoekschrift is ingediend op 18 januari 2008 en de uitspraak is gedaan op 30 juli 2008. Wat mij is opgevallen is de hele snelle afwikkeling van de zaak.

Verder is mij bekend dat Ballast Nedam een verzoek heeft ingediend tot arbitrage van het International Court of Arbitration voor een schadeclaim van bijna 50 miljoen USD bij de Staatsolie Maatschappij Suriname. De claim werd in 2012 neergelegd bij de Staatsolie Maatschappij Suriname. Een schikkingspoging is niet geslaagd.

Bij het SAI is er laatstelijk nog een verzoek gedaan om arbitrage en worden er hier en daar voorzichtige gesprekken gevoerd om tot arbitrage te geraken.

Wat is het belang van Arbitrage en Mediation voor Suriname?

Het blijft een feit dat rechtprocessen bij de overheidsrechter heel tijdrovend zijn. Er wordt nog steeds geklaagd over de lange rechtprocessen vooral in Kort Gedingzaken. Arbitrage is een alternatief voor overheidsrechtspraak. Wil een alternatief gebruikt worden, dan moet het aantrekkelijk zijn. Traditioneel werden als voordelen van arbitrage genoemd dat het snel, goedkoop en betrouwbaar was vergeleken met de overheidsrechtspraak. Het is dan ook van belang dat de justieambtenaren hiervan op de hoogte worden gesteld immers onbekend maakt onbemind. Het feit dat je als partij bij arbitrage kan kiezen voor een "specialist" heeft als voordeel dat de kwaliteit van de rechtspraak omhoog gaat en dat de rechtseenheid en rechtsontwikkeling worden bevorderd. Onder kwaliteit versta ik,

inhoudelijke kwaliteit: een duidelijk, goed gemotiveerde uitspraak, uitgesproken door arbiters die blijf geven van kennis van zaken. Deze materie deskundigheid van arbiters is dan ook een heel groot voordeel omdat vaak materiedeskundigheid belangrijker is dan kennis van juristerij. Ook op gebieden waar de overheidsrechter weinig kaas van heeft gegeven kan het handig zijn een materie deskundige tot arbiter te benoemen. Complexe zaken kunnen sneller en beter worden afgedaan. Het is belangrijk dat bedrijven worden gestimuleerd om in overeenkomsten of algemene voorwaarden te kiezen voor SAI arbitrage in geval van toekomstig geschil. Bij bestaande geschillen kunnen ze ook kiezen voor arbitrage en zelfs als de zaak al bij de Kantonrechter of het Hof loopt (maar dan moeten partijen het er wel eens over zijn). Advocaten kunnen mogelijk ook vaker onderling met elkaar afstemmen om in bepaalde zaken te kiezen voor arbitrage. Bij navraag is gebleken dat de overheidsrechter partijen weleens voorstelt om een mediator te raadplegen.

Bedrijfsjuristen stellen er over het algemeen prijs op dat procedures niet te lang duren en vinden de doorlooptijden bij de overheidsrechter te lang. Partijen hechten ook vaker een groter vertrouwen in een deskundige arbiter die weet waar hij over praat. De finaliteit van de arbitrage-geschillen beslechting in één instantie is ook een voordeel. Tenzij Hoger Beroep is overeengekomen.

Het bestuur van de Orde van Advocaten juicht de inzet van het Surinaams Arbitrage Instituut toe en is blij dat dit instituut het signaal uit de gemeenschap heeft opgepakt op 4 augustus 2014. Wij feliciteren het SAI met haar 61 jarig bestaan en spreken wij uiteraard de hoop uit dat haar doelstellingen in ruime mate verder worden gerealiseerd.

Dank u.